

CO exemplaar

940905 117

MAANDBERICHT JULI 1991

MAANDBERICHT

Een uitgave van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD).
Maandelijks wordt gerapporteerd over ontwikkelingen en activiteiten in binnen- en buitenland, die naar wij aannemen de moeite waard zijn onder uw aandacht te brengen.

U zult in het MAANDBERICHT dan ook in hoofdzaak korte, feitelijke rapportage aantreffen, inhakend op de actualiteit. Achtergrondinformatie zal opgenomen worden in het KWARTAALBERICHT, dat zoals gebruikelijk vier maal per jaar verschijnt.

Eventuele reacties op de bijdragen kunt u richten aan:

Ministerie van Binnenlandse Zaken

Postbus 20010
2500 EA DEN HAAG
Tel.: 070 - 3.61.44.01
toestel: 2438

INHOUD:

pag

I. DEMOCRATISCHE RECHTSORDE

- Ontwikkelingen onder de Joegoslaven in Nederland 5
- PIRA kampt met interne problemen 7
- De RAF: stuiptrekking of wedergeboorte? 8

II. MAATSCHAPPELIJKE EN ECONOMISCHE BELANGEN

- BVD helpt bedrijfsleven wegkoken kennis te voorkomen 12
- Het Iraakse nucleaire programma 14

I. DEMOCRATISCHE RECHTSORDE

ONTWIKKELINGEN ONDER DE JOEGOSLAVEN IN NEDERLAND

Demonstraties

De afgelopen maanden is duidelijk gebleken dat de Joegoslavische gemeenschap in Nederland steeds sterker in de ban is gekomen van de zorgwekkende politieke ontwikkelingen in Joegoslavië zelf.

Op het politieke vlak vond in Nederland vanaf mei jl. een viertal demonstraties plaats. Twee demonstraties in Den Haag en één in Rotterdam werden georganiseerd door de Kroatische Democratische Unie, een Nederlandse vertakking van de HDZ, de belangrijkste politieke partij in Kroatië. De demonstranten keerden zich tegen het geweld dat in Joegoslavië vanuit Servische hoek tegen Kroaten en Slovenen wordt aangewend. Opmerkelijk hierbij was dat de Kroatische betogers een aantal Kosovo-Albanezen (deels afkomstig uit België) aan hun zijde vonden.

Beide groepen lijken elkaar gevonden te hebben in hun gemeenschappelijke afkeer van de Serviërs. Een gelijke etnische samenstelling van een groep demonstranten werd elders in Europa ook geconstateerd. In tegenstelling tot de demonstraties in bijvoorbeeld Duitsland, waar ongeveer 15.000 Kroaten de straat op gingen, zijn de demonstraties in Nederland wel in omvang beperkt gebleven (niet meer dan enkele honderden Joegoslaven).

Tegenover de drie 'Kroatische' demonstraties stond een betoging in Den Haag, die werd georganiseerd door de hier te lande aanwezige Joegoslavische clubs. Na afloop van deze demonstratie werd een petitie overhandigd aan een vertegenwoordiger van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze petitie behelsde een verklaring waarin steun werd betuigd aan de regering in Belgrado. Hiermee werd de indruk gewekt dat de Joegoslavische gemeenschap in Nederland grotendeels solidair is met de federale autoriteiten in Joegoslavië. De werkelijkheid is echter anders gekleurd. Enkele dagen voor de demonstratie in Den Haag vond in Utrecht een bijeenkomst plaats van de 22 in Nederland bekende Joegoslavische clubs, waarin een merendeels Servische minderheid van de Joegoslavische gemeenschap is georganiseerd. Aan deze bijeenkomst werd deelgenomen door drie leden van de Joegoslavische ambassade, van wie - naar mag worden aangenomen - een sterke sturing tijdens de vergadering is uitgegaan. Zoals ook al in het buitenland is gebleken vormen de clubs een bij uitstek geschikt instrument voor de Joegoslavische regering (lees ook: de geheime dienst SDB) om controle uit te oefenen op Joegoslaven in den vreemde.

De vergadering in Utrecht resulteerde in een solidariteitsverklaring met de federale Joegoslavische regering. Dat het deze verklaring is die feitelijk ten grondslag ligt aan de tekst van de petitie die later in Den Haag werd overhandigd, moge inmiddels duidelijk zijn.

Andere acties

Acties van een andere soort waren er ook: in eerste instantie was er in Amsterdam enkele weken geleden een aanslag met een Molotow-cocktail op het kantoor van de luchtvaartmaatschappij JAT. Hierbij werd niemand gewond en de aanslag werd ook

niet door één van de partijen opgeëist. Eerder uitgesproken vermoedens dat het bij geweld in de Joegoslavische sfeer in eerste aanleg (voor het uitbreken van een gewapende strijd tussen Serviërs en Kroaten in Joegoslavië) zou gaan om individuele acties lijken door deze tot op heden op zichzelf staande aanslag bevestigd. Van een heel ander karakter lijken de gebeurtenissen van vrijdag 12 juli jl. te zijn. Vanuit drie plaatsen werden incidenten gemeld. Allereerst ontving de Joegoslavische ambassade te Brussel een bommelding. Bij nader politie-onderzoek werd een pakket aangetroffen, waarin zich slechts een kaart van Kroatië bevond. Dezelfde dag kwam ook bij het JAT-kantoor te Amsterdam een bommelding binnen. Onderzoek hier leverde niets op. Opmerkelijk was wel de rol van de Joegoslavische ambassade in Den Haag.

6

Eén en ander zou geluiden kunnen bevestigen, die erop wijzen dat federaal Joegoslavië (feitelijk Servië) wel eens een gemaskeerde provocatie tegen het eigen publiek zou kunnen richten met het doel een rechtvaardiging te vinden om een oorlog tegen Kroatië te kunnen starten. De derde actie op die bewuste vrijdag versterkt de indruk dat dit inderdaad het geval is. Te Etten-Leur werd in de Joegoslavische (Servische) club een 'inval' gedaan door een viertal bewapende "Ustashi". De invallers werden als zodanig herkend vanwege hun uniformen. Mogelijk betreft het hier echter als Kroatische Ustashi acterende Serviërs. De inval leidde niet tot fysiek geweld maar er ging wel een intimiderend karakter van uit, temeer daar de betrokkenen gewapend zouden zijn geweest met vuistvuurwapens. Afgezet tegen de algemene bekende houding van de Kroaten in Nederland (althans tot nu toe) lijkt het niet aannemelijk dat zij bereid zijn de inmiddels gekweekte goodwill door dit soort extreme activiteiten te verspelen.

Verwachtingen

Verwacht mag worden dat escalatie van de problematiek in Joegoslavië in de eerste plaats zal leiden tot een grotere exodus van Joegoslaven naar West-Europa. De relatief drastische stijging van het aantal Joegoslavische asielzoekers in de afgelopen maanden in Nederland, werpt in dit verband een schaduw vooruit. Daarnaast zal hier te lande rekening gehouden moeten worden met verder oplopende spanningen binnen de Joegoslavische gemeenschap. Gelet op de relatief lage geweldsdrempel en hoge bewapeningsgraad in delen van die gemeenschap mag verwacht worden dat die spanningen zich niet altijd op vreedzame wijze zullen ontladen. In het verlengde hiervan dient zich de vraag aan wie de potentiële daders en wat de mogelijke doelwitten zullen zijn van eventuele gewelddadige acties.

De huidige situatie in Joegoslavië, waar het federale leger en Servische nationalistische strijd zijn aangegaan met de politie en de Nationale Garde van Kroatië, lijkt vooral een sterke wissel te trekken op de emoties van het Kroatische deel van de Joegoslavische gemeenschap in Nederland. Tot op heden (31 juli) zijn er geen aanwijzingen voor beraamde gewelddaden van 'Nederlandse' Kroaten, die op korte

* De Ustashi vormden in Joegoslavië een zeer nationalistische para-militaire organisatie van Kroaten, die tijdens de Tweede Wereldoorlog met de Duitse bezetter collaboreerde en een zware terreur uit oefende onder de Serviërs.

termijn vanuit enig georganiseerd kader zullen worden uitgevoerd. Dit sluit echter niet uit dat Kroatische personen, wier familie in Joegoslavië getroffen wordt door Servische of federale agressie, zich op individuele basis gedrongen zullen voelen om over te gaan tot wraakacties. Een probleem hierbij is en blijft dat er op dergelijke solitaire acties moeilijk zicht gekregen kan worden, waardoor in de praktijk nauwelijks gelegenheid bestaat tot het tijdig nemen van preventieve maatregelen.

Als de mogelijke acties daadwerkelijk in Kroatische hoek gezocht moeten worden, dan komen voorlopig vooral de Joegoslavische ambassade, het JAT-kantoor in Amsterdam en andere officiële en semi-officiële vertegenwoordigingen van de federale staat Joegoslavië in Nederland als doelwitten in aanmerking. Meer algemeen zal ook gedacht moeten worden aan de 22 Joegoslavische clubs, die met name in Kroatische kringen gezien worden als buitenlandse exponenten van het Servische nationalisme, en aan Joegoslavische restaurants en andere horeca-vestigingen van Servische signatuur. Geografisch gezien zouden zich vooral in Rotterdam incidenten kunnen voordoen. In de Maasstad hebben zich relatief grote aantallen Joegoslaven van zowel Servische als Kroatische origine gevestigd. Met name de Joegoslavische staatsuitzendbureau's en de Joegoslavische club zouden daar voorwerp van agressie kunnen worden.

7

PIRA KAMPT MET INTERNE PROBLEMEN

Het is inmiddels ruim een jaar geleden dat de PIRA op het Europese vasteland door middel van aanslagen van zich liet spreken. Op 14 juni 1990 vond de laatste aanslag plaats op een Brits militair gebouw te Hameln (D), kort daarop gevolgd door de arrestatie van de vermeende daders van de aanslag op twee Australische toeristen in Roermond. Het proces naar aanleiding van deze moordaanslag is inmiddels achter de rug, de daders werden uiteindelijk niet schuldig bevonden, hetgeen resulteerde in de onmiddellijke invrijheidstelling van Gerard HARTE en uitwijzing naar Duitsland van Paul HUGHES en Sean HICK in verband met hun vermeende betrokkenheid bij aanslagen in Duitsland in de periode voor de Roermond-aanslag. Op dit moment verblijft alleen Donna MAGUIRE nog in detentie, in afwachting van een uitspraak van de Hoge Raad met betrekking tot een uitleveringsverzoek van het Duitse Ministerie van Justitie.

De stilte die na de arrestatie van de "Vier van Roermond" optrad doet vermoeden dat zij verantwoordelijk waren voor de PIRA-campagne op het continent in de eerste helft van 1990. Het uitblijven van nieuwe aanslagen door een Active Service Unit (ASU) is waarschijnlijk te verklaren door een aantal interne problemen waarmee de PIRA-organisatie momenteel kampt, te weten:

- interne veiligheidsonderzoeken tengevolge van allerlei zaken (ook op het continent) die voor de PIRA zijn misgegaan, hebben nog steeds een verlamrende uitwerking op de slagkracht van de organisatie;
- de PIRA is enigszins aan het vergrijsen, er is minder aanwas van jonge vrijwilligers, die bovendien over minder kwaliteiten beschikken dan de oude garde;
- er zijn grote financiële problemen;
- de lokale support van de Noordierse bevolking voor de PIRA neemt af.

8

Ondanks deze problemen is de drang van de PIRA om een nieuwe ASU op het continent te krijgen erg groot. Redenen hiervoor zijn ondermeer de verzekering van publiciteit, de motiverende werking op PIRA-terroristen die in Noord-Ierland actief zijn en de hoop dat Europese overheden druk gaan uitoefenen op de Britse regering om het Noordierse probleem op te lossen. Het is dan ook zeker niet uitgesloten dat de PIRA nog dit jaar zal trachten weer op het continent actief te worden.

DE RAF: STUIPTREKKING OF WEDERGEBOORTE?

In juni vorig jaar, nog voor de Duitse hereniging, werd in de toenmalige DDR een tiental "ausgesteigerte" (niet meer actieve) leden van de Rote Armee Fraktion (RAF) gearresteerd. Daarmee kwamen voor het eerst contacten aan het licht tussen de RAF en het voormalige Oostduitse Ministerie voor Staatsveiligheid MfS (in de volksmond Stasi).

Verscheidene DDR-kopstukken haastten zich nadien te verklaren dat de Stasi slechts betrokken was geweest bij de opvang van voortvluchtige RAF-leden, die bovendien hadden moeten beloven zich van verdere terroristische activiteiten te onthouden. Uit verklaringen die de gearresteerden (vooral bij monde van Susanne ALBRECHT en in een later stadium van Inge VIETT) in de maanden daarna hebben afgelegd, kwamen echter steeds meer gegevens naar voren aangaande de betrokkenheid van de Stasi bij de opleiding van en steun aan actieve RAF-commando's.

Deze gegevens maken de navolgende reconstructie van de gebeurtenissen mogelijk.

SAMENWERKING MET DE STASI

Aangeslagen door arrestaties en organisatorische problemen, verkeerde de RAF vanaf 1977 in een ernstige crisis. Uit contacten die reeds bestonden tussen Inge VIETT en het Oostduitse regime groeiden in 1978 de eerste plannen tot mogelijke samenwerking.

Vervolgens werd onder druk van de omstandigheden

omstreeks 1979 besloten, ondanks aanvankelijke interne tegenstand, nader overleg te gaan voeren met de geheime dienst van de DDR. Na een aantal aftastende besprekingen (voornamelijk over het onderbrengen van "ausgesteigerte" RAF-leden) is het vervolgens tot samenwerking gekomen, waarvoor binnen de Stasi een apart en met bijzondere geheimhouding omgeven bureau ("Stern II") werd opgericht. Op initiatief van de RAF ontving in 1981 een groep RAF-leden (waaronder Inge VIETT, Helmut POHL, Cristian KLAR en Henning BEER) in het Oostduitse Riesen een training in het omgaan met wapens en springstoffen. De contacten hebben in ieder geval tot 1985 bestaan; aangenomen wordt dat in dat jaar een einde aan de samenwerking is gekomen.

9

De reden waarom de geheime dienst - waarvan al bekend was dat zij zowel aan andere links-extreme als aan Arabische terreurgroepen steun verleende - tot deze wel zeer riskante vorm van samenwerking overging, was mogelijk de vrees die bij het achterdochtige DDR-regime leefde dat de RAF zijn activiteiten ook op de socialistische buurstaat zou kunnen richten.

RAF NOG STEEDS ACTIEF

Twee opvallende zaken met betrekking tot de RAF zijn in de Duitse pers meermalen gememoreerd. In de eerste plaats is dat het feit dat het na zoveel jaren nog steeds niet mogelijk is gebleken om de RAF een beslissende slag toe te brengen. Politie en veiligheidsdiensten tasten in het duister over de verblijfplaats van de militante leden en over de huidige structuur van de organisatie. Anders dan in de jaren zestig en zeventig - toen kopstukken als Andreas BAADER zich nogal eens op provocerende wijze manifesteerden - gaat de RAF tegenwoordig bij haar aanslagen zeer professioneel, en zonder sporen na te laten, te werk.

In het licht van de recente onthullingen dringt de veronderstelling zich op dat hier wellicht de invloed van de Stasi uit het begin van de jaren tachtig nog merkbaar is, tot uiting komend in de perfecte opbouw (en geheimhouding!) van de infrastructuur en de professionele wijze van opereren.

Moge dan de belangrijke steun van de Stasi inmiddels zijn weggevallen, een feit is dat de RAF zich in de afgelopen tijd zeer actief heeft getoond. Dit staat duidelijk in tegenstelling tot de hoop, die bij velen in het Westen had postgevat, dat de ineenstorting van het communistisch systeem in Oost-Europa gepaard zou gaan met een aanzienlijke vermindering van het internationaal terrorisme in het algemeen en van het links-extremistisch geweld in West-Europa in het bijzonder. De RAF daarentegen heeft onlangs een "lange Kampfphase" aangekondigd.

NIEUWE GENERATIE?

Gaat het hier nu om de laatste stuiptrekkingen van een ideologisch verweesde organisatie of om een nieuwe generatie terroristen die haar elan ontleent aan de opkomst van het door haar gevreesde "vierte Reich"? Er is een aantal aanwijzingen dat het laatste inderdaad het geval is. Ten eerste komt uit recente claimbrieven een heel

ander taalgebruik naar voren dan in het verleden gebruikelijk was. Werd destijds de anti-imperialistische strijd tegen de staat en het grootkapitaal in elitair jargon beschreven, tegenwoordig is de stijl wat meer toegankelijk en komen naast uiteraard de Duitse eenwording ook actuelere thema's aan de orde als het vluchtelingenbeleid, de onderdrukking van de vrouw en de uitbuiting van de Derde Wereld door de multinationals.

In de tweede plaats zijn er wijzigingen in de methodiek merkbaar. Zo werd bijvoorbeeld de recente moordaanslag door middel van een geweer met telescoopvizier op ROHWEDDER, hoofd van de Berlijnse Treuhand-organisatie, door een Duitse veiligheidsfunctionaris aangemerkt als zeer ongebruikelijk voor de RAF (immers meestal met bomaanslagen actief).

10 |

Opmerkelijk is ook dat vorig jaar een kennelijk op diens verjaardag geplande aanslag op minister van Landbouw KIECHLE op het laatste moment werd afgelast om, zoals blijkt uit de claimbrief, "de levens van vele onschuldige gasten" te sparen. Blijkbaar is er de RAF veel aan gelegen de gunst van de publieke opinie niet te verspelen.

Ten slotte is nog van belang de situatie van de RAF op het commando-niveau, dat wil zeggen de harde kern, die verantwoordelijk geacht wordt voor moordaanslagen. Na de arrestaties vorig jaar in de DDR is het aantal nog op vrije voeten zijnde illegale commando's tot hooguit zes à acht personen gereduceerd. Deze ontwikkeling moet welhaast geleid hebben tot een grotere invloed van de illegale militanten, een groep van naar schatting enige tientallen personen die een voor het oog onopvallend bestaan in de maatschappij leiden en hun ondersteunende activiteiten heimelijk (illegaal) verrichten. Vaak nemen kleinere eenheden daarvan, onder de vlag van "Kämpfende Einheiten", bomaanslagen op vitale objecten voor hun rekening. De gevangen RAF-leiders spelen daarnaast een belangrijke rol binnen de organisatie. Er zijn heimelijke contacten tussen hen en de illegalen, en in geschriften wordt de aandacht gevestigd op de strategie en op nieuwe doelen. Ook slagen zij er regelmatig in, door uitspraken van woordvoerder Helmut POHL en door hongerstakingen, de publieke opinie te mobiliseren. Over hun invloed op de organisatie bestaan tegenstrijdige meningen, maar deze invloed wordt voornamelijk van ideologische aard geacht. Dit heeft overigens in de Bondsrepubliek de gedachte doen postvatten dat van een "commando-niveau" nauwelijks nog sprake is en dat een soort collectief verantwoordelijk is voor de huidige organisatie en activiteiten.

VOORUITZICHTEN

Voor de bewering als zou er nog steeds sprake zijn van samenwerking tussen RAF en voormalige MfS-leden, is tot nu toe geen enkel bewijs geleverd. Zelfs al zouden er (incidenteel) nog dergelijke contacten bestaan, dan nog is de logistieke en andere steun van een omvangrijk staatsapparaat, zoals dat in het verleden bestond, geheel weggefallen.

Hoewel ideologisch en anderszins op zich zelf teruggefallen, hoeft de nieuwe - dan wel gehegroepeerde - generatie terroristen aan een voedingsbodem voor aansprekende actiethema's geen gebrek te hebben. De toenemende werkloosheid en stijgende belastingdruk als gevolg van de Duitse eenwording hebben tot grote frustraties in de maatschappij geleid, waarop de RAF reeds heeft ingespeeld met de moord op ROHWEDDER. Actuele ontwikkelingen als de Duitse steun aan de Verenigde Staten tijdens en na de Golfoorlog, alsmede het door links-radicalen veronderstelde groeiende Duitse overwicht in Europa vormen voor de organisatie

even zo vele redenen om invloedrijke personen als symbool van het imperialisme "terecht te stellen" of aanslagen te plegen op Duitse, NAVO- of mogelijk zelfs EG-belangen. Met name het Europa van na 1992 wordt door links-extreme groeperingen immers gezien als een nieuwe imperialistische samenzwering van het westers kapitalisme onder aanvoering van de multinationals. Aspecten als een stringenter asielbeleid, internationale samenwerking van politie- en veiligheidsdiensten en de gevaren voor het milieu van bio-technologisch onderzoek door grote bedrijven zullen daarom in toenemende mate hun invloed doen gelden.

II. MAATSCHAPPELIJKE EN ECONOMISCHE BELANGEN

BVD HELPT BEDRIJFSLEVEN WEGLEKKEN KENNIS TE VOORKOMEN

Een van de taken die in de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten aan de Binnenlandse Veiligheidsdienst is opgedragen is "het bevorderen van maatregelen ter beveiliging van gegevens van die onderdelen van het bedrijfsleven, welke naar het oordeel van Onze terzake verantwoordelijke ministers van vitaal belang zijn voor de instandhouding van het maatschappelijk leven".

12

In december 1990 stelde de minister van Economische Zaken vast dat de kennis die op een aantal terreinen (de aandacht richt zich hierbij vooral op informatietechnologie, biotechnologie en onderzoek naar nieuwe materialen) binnen het Nederlandse bedrijfsleven door research en development (speur- en ontwikkelingswerk, S&O) zijn verkregen, van vitaal belang is voor de instandhouding van het maatschappelijk leven.

Het speur- en ontwikkelingswerk op met name technologisch gebied vormt een van de kurken waarop de Nederlandse economie drijft. Zowel in de diverse wetenschappelijke instituten in Nederland als in het bedrijfsleven wordt er druk gewerkt aan de vernieuwing van technologie en produkten. Zonder dit vernieuwend onderzoek zou het Nederlandse bedrijfsleven veel minder in staat zijn de internationale concurrentieslag het hoofd te bieden. Speur- en ontwikkelingswerk draagt bij aan een gezond bedrijfsleven, maar daardoor ook aan de economische stabiliteit en welvaart in Nederland. Zowel het bedrijfsleven als de Nederlandse overheid besteden derhalve het nodige geld aan speur- en ontwikkelingswerk; jaarlijks wordt zo'n zes miljard gulden in S&O geïnvesteerd. Veertig procent van dit geld is afkomstig van de Nederlandse overheid.

Kennisbescherming noodzaak

Het is van groot belang dat die Nederlandse investeringen ook aan de verbetering van de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven ten goede komen. De resultaten van speur- en ontwikkelingswerk dienen dus niet op ongewenste wijze (dat wil zeggen zonder dat er een economisch interessante tegenprestatie geleverd wordt) uit Nederland te verdwijnen. Het onderzoek in Nederland blijkt op een aantal terreinen van een dermate niveau te zijn dat er echter diverse kapers op de kust liggen. Het is voor buitenlandse concurrenten vaak aantrekkelijk om via een geringe investering en met vaak geringe moeite de kunst bij het Nederlandse bedrijfsleven af te kijken. Dit spaart niet alleen - vaak hoge - investeringen in S&O, maar ondergraaft bovendien de positie van de Nederlandse mededinger. Niet zelden wordt een bedrijf daarin - of zelfs daarbij - gesteund door de desbetreffende overheid.

In landen met centraal geleide economieën, zoals de Sovjet-Unie of China, is het meestal de staat die uiteindelijk verantwoordelijk is voor de technologische ontwikkeling in het land. Bedrijfsspionage is in die landen dan ook altijd een zeer belangrijke taak voor het inlichtingenapparaat. In de afgelopen jaren kon herhaaldelijk worden geconstateerd dat Sovjet-inlichtingenofficiëren een grote (en conspiratieve) interesse aan de dag legden voor Nederlands onderzoek op het gebied van onder meer biotechnologie en informatica. China wist met name via de uitzending van studenten en stagiairs ook in ons land belangrijke successen te boeken bij haar streven westerse technologie te bemachtigen.

13

Een belangrijke taak voor de BVD

De BVD is bij uitstek de organisatie die het bedrijfsleven kan helpen haar belangen te beschermen. De BVD heeft immers een lange traditie als het gaat om het onderkennen en tegengaan van spionage. Het klassieke BVD-veld (het Oostblok) is daarbij ook al in de afgelopen jaren verbreed, waarbij de interesse steeds meer uitgaat naar bescherming tegen dreigingen die in het Midden- of Verre Oosten originieren. Bovendien heeft de BVD al een lang lopende goede relatie met die onderdelen van het Nederlandse bedrijfsleven die als vitaal onderdeel van onze Nederlandse samenleving geregeld met de Dienst in contact stonden. Deze relatie met het bedrijfsleven zal - gelet op de nieuwe taakstelling van de BVD - de komende tijd zeker ook verdiept en uitgebreid worden.

De BVD heeft het bedrijfsleven het nodige te bieden. Allereerst kan vaak achtergrondinformatie geboden worden over de aard en omvang van de dreiging die op bepaalde bedrijfstakken afkomt. In concrete gevallen kan de BVD ook advies verstrekken met betrekking tot de organisatorische, materiële en personele beveiliging van een bedrijf. Ook is gebleken dat een gesprek met een vertegenwoordiger van de Dienst menig manager de ogen opent (deze algemeen informerende taak wordt als "awareness-programma" bestempeld).

Al deze activiteiten verhogen de weerbaarheid van het bedrijfsleven. Uit het voorafgaande moge blijken dat die verhoogde weerbaarheid zowel de bedrijven zelf als ook de Nederlandse samenleving zeker ten goede zullen komen.

HET IRAAKSE NUCLEAIRE PROGRAMMA

14 | De afgelopen weken besteedde de pers veel aandacht aan de nucleaire capaciteiten van Irak. De publicaties daarover werden vooral uitgelokt door de activiteiten van een inspectieteam van het International Atomic Energy Agency (IAEA) en het tegenspel dat Irak daarop bood. Aanvankelijk ontkende Irak het bestaan van een programma voor de ontwikkeling van een kernwapen, maar de ontdekking van bepaalde installaties en componenten logenstrafte die officiële verklaring. Inmiddels heeft Irak formeel erkend dat er gewerkt is aan de productie van een nucleair explosief. Daarmee geeft het land impliciet toe dat er gehandeld is in strijd met het Non-Proliferatie Verdrag. Volgens artikel 2 van dit verdrag is het voor niet-kernwapenstaten verboden nucleaire explosiemiddelen te produceren en is het niet toegestaan hulp te verzoeken en evenmin hulp te aanvaarden bij de vervaardiging van nucleaire explosieven. In juni 1990 reeds liet SADDAM HOESSEIN weten weinig op te hebben met deze verbodsbepaling. In een interview voor de Franse televisie stelde hij toen onder meer: "Als een westers land bereid is om ons te helpen bij de productie van een nucleair wapen, dan hebben wij daar niets op tegen". Met de jongste verklaring van Irak is alle reden voor twijfel, zo die er nog was, weggenomen.

Kort overzicht

Westerse inlichtingen- en veiligheidsdiensten waren er al geruime tijd van overtuigd dat Irak een programma had voor de ontwikkeling en de productie van een kernwapen.

Als explosieve lading voor een nucleaire bom kan zowel plutonium als hoog verrijkt uranium worden gebruikt. Aanvankelijk was Irak vooral geïnteresseerd in de "plutonium-route". Die belangstelling bleek onder meer uit de aankoop - eind jaren zeventig - van drie zogenaamde hot cells, waarin met hoog radio-actief materiaal kan worden gewerkt en bijvoorbeeld plutonium kan worden gescheiden van gebruikte brandstofelementen, en de aanschaf van de in Frankrijk ontworpen Osirak-reactor, die geschikt was voor de productie van plutonium. De verwoesting door de Israelische luchtmacht van de Osirak-reactor (in 1981) en het uitbreken van de oorlog tussen Irak en Iran waren er debet aan dat het nucleaire programma van Irak enkele jaren nagenoeg stil kwam te liggen. In 1987 leek Irak weer serieus te gaan werken aan de ontwikkeling van een nucleair explosief.

Het programma concentreerde zich, anders dan voorheen, vooral op de ontwikkeling van een wapen waarin hoog verrijkt uranium (HVU) zou worden gebruikt. Voor de productie van HVU kunnen verschillende procédés worden gevolgd. De Iraakse voorkeur ging uit naar de ultra-centrifugemethode. De keuze voor deze methode werd ongetwijfeld gemaakt onder invloed van het feit dat Irak eind jaren tachtig via Duitse deskundigen de beschikking kreeg over blauwdrukken voor de bouw van gas-centrifuges. Onder de codenaam K1000 heeft Irak gewerkt aan de ontwikkeling en bouw van een gascentrifuge, gebaseerd op ontwerpen van de Europese G-types, waarbij belangrijke steun werd geleverd door een Duitse deskundige, terwijl enkele Duitse bedrijven, met name H und H Metallform, diverse benodigde componenten en gereedschappen leverden.

Naast de ultra-centrifugemethode heeft Irak, zo bleek enkele weken geleden, een andere route voor uraniumverrijking gevolgd.

Bekend werd dat Irak uranium heeft willen verrijken met behulp van zogenaamde calutrons, een ouderwetse en energievervlindende methode, die tijdens de Tweede

Wereldoorlog werd toegepast door de Amerikanen. De hiervoor benodigde apparatuur is vrij verkrijgbaar, terwijl over het procédé uitvoerig is gepubliceerd in open bronnen. Deze manier van uraniumverrijking is zo duur en derhalve economisch onverantwoord dat het in feite uitsluitend aantrekkelijk is voor landen die koste wat het kost in het bezit wensen te komen van HVU, hetgeen wijst op niet-vreedzame intenties.